

Valstybinė
kainų ir
energetikos
kontrolės
komisija

BIOKURO RINKOS STEBĖSENOS ATASKAITA UŽ 2014 M. II KETV.

Vilnius, 2014

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
Verkių g. 25C-1,
LT-08223 Vilnius
Tel. +370 5 213 5166
Faks. +370 5 213 5270
El. p. rastine@regula.lt
www.regula.lt

2014 m. spalio

Turinys

Įvadas	4
1. Biokuro prekyba energijos išteklių biržoje	6
2. Biokuro, naudojamo šilumos ir elektros gamybai, rinkos apžvalga	8
3. Geografinis pasiskirstymas	15
Išvados	17

Ivadas

Lietuvoje biokuro rinka viena labiausiai besivystančių ūkio šakų, su kuria siejama šalies energetikos ateitis – energetinės nepriklausomybės užtikrinimas. Siekiant įgyvendinti Nacionalinę energetikos strategiją, prieinamiausių atsinaujinančių energetikos išteklių naudojimas šilumos ūkyje bei biokuro katilinių vystymas tampa prioritetine Lietuvos energetikos sektoriaus sritimi.

Vienas iš perspektyviausių atsinaujinančiųjų energijos šaltinių yra įvairių rūšių bioenergija, gaunama iš medienos (malkų, skiedrų, pjuvenų, briketų, miško ruošos bei medienos perdirbimo gamybos atliekų), šiaudų, biodujų, sąvartynų dujų. Didžiausi ištekliai ir plačiausiai naudojamas – įvairių rūšių medienos kuras.

Pagrindinės kryptys biokuro gamybai didinti – kirtimo atliekų naudojimas, kirtimo atliekų surinkimo, sandėliavimo ir transportavimo infrastruktūros plėtra ir energetinių plantacijų sodinimas nenaudojamose žemėse. Lietuva turi didelių, tačiau kol kas tinkamai neišnaudotų biokuro rezervų. Jiems įsisavinti reikalingas aktyvus visų biokuro rinkos dalyvių – žemės ir miško savininkų, gamintojų ir energetikų bendradarbiavimas. Biomasės energetikos asociacijos „Litbioma“ duomenimis, kasmet Lietuvoje iškertama tik apie 40 proc. per metus priaugusio miško kiekio. Lietuva yra viena labiausiai tausojančių savo miškus šalių Europos Sąjungoje. Taip pat 2013 m. rugpjūčio mėn. Registrų centro pateiktais duomenimis, Lietuvoje yra 128 tūkst. hektarų nenaudojamos žemės, kurioje būtų galima auginti biomase, tačiau Lietuvoje nieko nedaroma.

Lietuvoje veikia gerai išplėtotą centralizuoto šilumos tiekimo sistema – apie 65 procentai šilumos pagaminama centralizuotu būdu.¹ Naujausiais duomenimis, centralizuotai tiekiamos šilumos vartotojų (gyventojų) dalis sudaro apie 73 proc. viso jų skaičiaus.² Centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje pastebima kasmet didėjanti biokuro dalis kuro struktūroje. 2013 m. biokuro dalis kuro struktūroje sudarė 32,8 proc., tuo tarpu gamtinių dujų ir mazuto naudojimas mažėjo.³

Augančiai biokuro rinkai skiriama vis daugiau dėmesio. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (toliau – Komisija), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymu, teikia biokuro rinkos stebėsenos ataskaitą už 2014 m. II ketv. Šioje ataskaitoje analizuojami Komisijos licencijuojamų šilumos tiekimo įmonių (toliau – CŠTI) bei Komisijos reguliuojamų nepriklausomų šilumos gamintojų (toliau – NŠG) pagal sutartis ir energijos išteklių biržoje pirktos medienos kilmės biokuro (t_{ne} ir MWh), skirtos šilumos bei elektros, pagamintos bendrame technologiniame cikle (toliau – Kogeneracinėse jėgainėse), duomenys. Biokuro ataskaitos tikslas – išanalizuoti konkurenciją biokuro

¹ Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133, p. 37.

² Lietuvos Respublikos energetikos ministerija.

http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/elektra_ir_siluma/silumos_ukis.php?clear_cache=Y

³ Biokuro rinkos stebėsenos ataskaitoje už 2013 m. nurodyta biokuro dalis kuro struktūroje (32,36 proc.) skaičiuota remiantis preliminariais įmonių duomenimis. Rodiklį perskaičiavus remiantis audituotomis ataskaitomis, biokuro dalis kuro struktūroje sudarė 32,8 proc.

rinkoje ir įvertinti piršto biokuro kiekius bei kainas. Ataskaitoje taip pat įvardijamos pagrindinės biokuro rinkos problemos– maža konkurencija ir kainų netolygumas.

1. Biokuro prekyba energijos išteklių biržoje

2014 m. II ketv. biokuro rinkoje veikė 43 CŠTĮ dalyviai, 6 reguliuojami NŠG, 91 biokuro tiekėjas deklaruotas Komisijoje, iš jų 36 registruoti energijos išteklių biržoje.

2014 m. II ketv. energijos išteklių biržoje veikė 119 biržos dalyvių, iš jų 20 – CŠTĮ. 2014 m. II ketv. įvykdyti 79 biokuro pirkimo–pardavimo sandoriai (29 – Panevėžio, 28 – Kauno, 8 – Šiaulių, 5 – Alytaus, 3 – Vilniaus, 3 – Utenos ir 3 – Klaipėdos prekybos zonoje). Daugiausia prekiauta vidutinės kokybės biokuru⁴, gaminamu iš malkinės medienos. Iš viso suprekiauta 5507 t_{ne} biokuro už 2,974 mln. Lt.⁵ 2013 m. II ketv. biržoje sandorių sudaryta nebuvo.

1 lentelė. 2014 m. II ketv. prekyba energijos išteklių biržoje

	Pirkėjų skaičius	Tiekėjų skaičius	Sandorių kiekis, t _{ne}	Svertinė sandorio kaina su transportavimu, Lt/t _{ne} (visų rūšių medienos skiedra)	Svertinė sandorio kaina su transportavimu, Lt/t _{ne} (medienos granulės)	Atlikta sandorių	Sandorių vertė, tūkst. Lt
Balandis	6	7	680	546,26	1060,20	17	4279,93
Gegužė	9	10	3010	515,99	1095,00	32	15762,95
Birželis	10	12	1817	502,36	1098,44	30	9694,19
Iš viso II ketv.	11	14	5507	514,81	1080,71	79	29737,07

Šaltinis Komisija.

Pastebėtina, kad vadovaujantis Energijos išteklių rinkos įstatymo 19¹ straipsnio 1 dalies 1 punktu šilumos tiekėjai, reguliuojami nepriklausomi šilumos gamintojai bei šilumą ir elektros energiją bendrame technologiniame cikle gaminantys gamintojai, kurie elektros ir (ar) šilumos energijos gamybai naudoja biokurą, energijos išteklių biržoje 2014 metais privalo įsigyti ne mažiau kaip 10 proc., 2015 metais – ne mažiau kaip 30 proc., 2016 metais ir vėlesniais metais – ne mažiau kaip 50 proc. biokuro kiekio.

Nuo 2014 m. sausio 1 d. miškų urėdijos įpareigtos iš miško kirtimo atliekų gaminti skiedras ir parduoti jas biokuro biržoje. Iki 2014 m. sausio 1 d. urėdijos tokio įpareigojimo neturėjo ir prekiaavo tik miško kirtimų atliekomis, kurias pirkdavo kuro gamintojai. Komisijos duomenimis, 2014 m. I ir II ketv. urėdijos teikė pasiūlymus biržoje, tačiau sandorių sudaryta nebuvo, kadangi jų siūloma kaina buvo nekonkurencinga, palyginti su kitų biokuro tiekėjų pasiūlytomis kainomis. Remiantis ankstesnių metų duomenimis, artėjant šaltajam metų sezonui, palyginti su vasaros sezonu, biokuro kaina biržoje didėja. Įvertinant tai, tikimasi, jog 2014 m. III–IV ketv. urėdijų pateikti pasiūlymai taps konkurencingi, palyginti su kitais biokuro tiekėjais, ir nauji rinkos dalyviai, tikėtina, padidins konkurenciją.

2014 m. II ketv. energijos išteklių biržoje įsigyta 10,44 proc. viso biokuro kiekio, t. y. 18,5 karto daugiau nei 2013 m. II ketv. Pagal dvišales sutartis įsigyta 89,56 proc.⁶ 2014 m. II ketv. vertinant mėnesiais, biokuro biržoje įsigytas biokuro kiekis mažėjo. Dėl anksčiau nei planuota atšilusių orų,

⁴ Biokuro rūšis, kurio drėgnis 35–55 % naudojamosios masės, o peleningumas nuo sausosios masės – 3 %.

⁵ Svarbu paminėti, kad pagal biokuro biržoje per konkrečią sesiją sudaromą sandorį kuras tiekiamas tam tikrais mėnesiais ateityje. Tarkime, jei sandoris sudarytas balandžio mėn., tai reiškia, kad visas kuras bus tiekiamas tiek balandį, tiek gegužę, tiek birželį ir t. t.

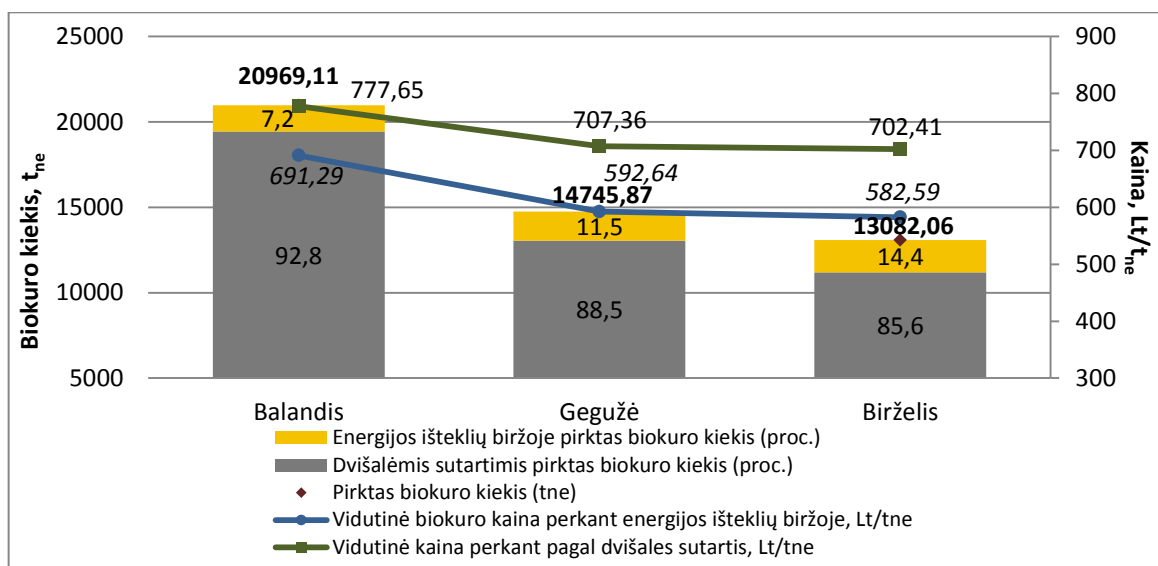
⁶ Procentinė dalis skaičiuota nuo pirkėjui pristatyto biokuro kiekio (t_{ne}), o ne nuo biržoje sudarytų sandorių kiekio (t_{ne}).

šilumos tiekimo įmonės mažiau nei planuota naudojo biokuro kovo mėn. ir susidariusį perteklių perkėlė į balandžio mėn., taip pat atšilus orams, mažėja ir biokuro poreikis.

2014 m. II ketv. vidutinė biokuro kaina perkant energijos išteklių biržoje balandžio mėn. buvo 12,49 proc. mažesnė, palyginti su kaina, už kurią buvo pirktas biokuras pagal dvišales sutartis, atitinkamai gegužės mėn. – 16,2 proc., birželio mėn. – 20,6 proc. (žr. 1 pav.).⁷ Nors urėdijose malkinė mediena, kuri naudojama biokurui ruošti, brangsta, bet biokuro kaina biržoje mažėjo. Biokuro kaina biržoje buvo akivaizdžiai mažesnė palyginti su biokuro, pirktu pagal dvišales sutartis, kaina, kai tiekėjas pasirenkamas pagal viešųjų pirkimo konkursų rezultatus, ir tai paskatino prekybos aktyvumą biržoje. Balandžio mėn. vidutinė biokuro rinkos kaina, kuri daugiausia priklauso nuo dvišalių sutarčių kainų, buvo 86,36 Lt/t_{ne} didesnė nei biokuro kaina, už kurią buvo tiekiamas kuras pagal biržoje sudarytus sandorius (atitinkamai 777,65 Lt/t_{ne} ir 691,29 Lt/t_{ne}). Gegužės mėn. vidutinė biokuro rinkos kaina buvo net 114,72 Lt/t_{ne} didesnė nei biokuro kaina, už kurią buvo tiekiamas kuras pagal biržoje sudarytus sandorius (atitinkamai 707,36 Lt/t_{ne} ir 592,64 Lt/t_{ne}). Birželio mėn. vidutinė biokuro rinkos kaina buvo 119,82 Lt/t_{ne} didesnė nei biokuro perkant energijos išteklių biržoje kaina (atitinkamai 702,41 Lt/t_{ne} ir 582,59 Lt/t_{ne}).⁸

Biržos kainų augimą stabdo tai, kad prekyba biržoje pastaruoju metu yra labai intensyvi, o biokuro pasiūla nuolat viršija paklausą. Kainų skirtumas 2014 m. III – IV ketv. mažės dėl sezono įtakos – šildymo sezono metu didėja biokuro paklausa, todėl kaina būna didesnė nei vasarą, o biržoje sezoniškumo įtaka būna ryškesnė nei perkant už biržos ribų.

1 pav. **Pirkto biokuro kiekis (t_{ne}) ir vidutinė biokuro kaina su transportavimu (Lt/t_{ne}) 2014 m. II ketv.**

Šaltinis Komisija.

⁷ Biokuro, įsigyto energijos išteklių biržoje ir pagal dvišales sutartis, vidutinė kaina skaičiuota kaip sąnaudų ir kiekio santykis atitinkamą mėnesį.

⁸ Komisijos interneto puslapyje skelbiama šalies vidutinė kuro kaina skaičiuojama kaip atitinkamos biokuro rūšies geometrinis svertinis vidurkis, eliminuojant ekstremalias reikšmes (mažiausią ir didžiausią), todėl ši kaina yra mažesnė už kainą, skaičiuotą kaip sąnaudų ir kiekio santykis.

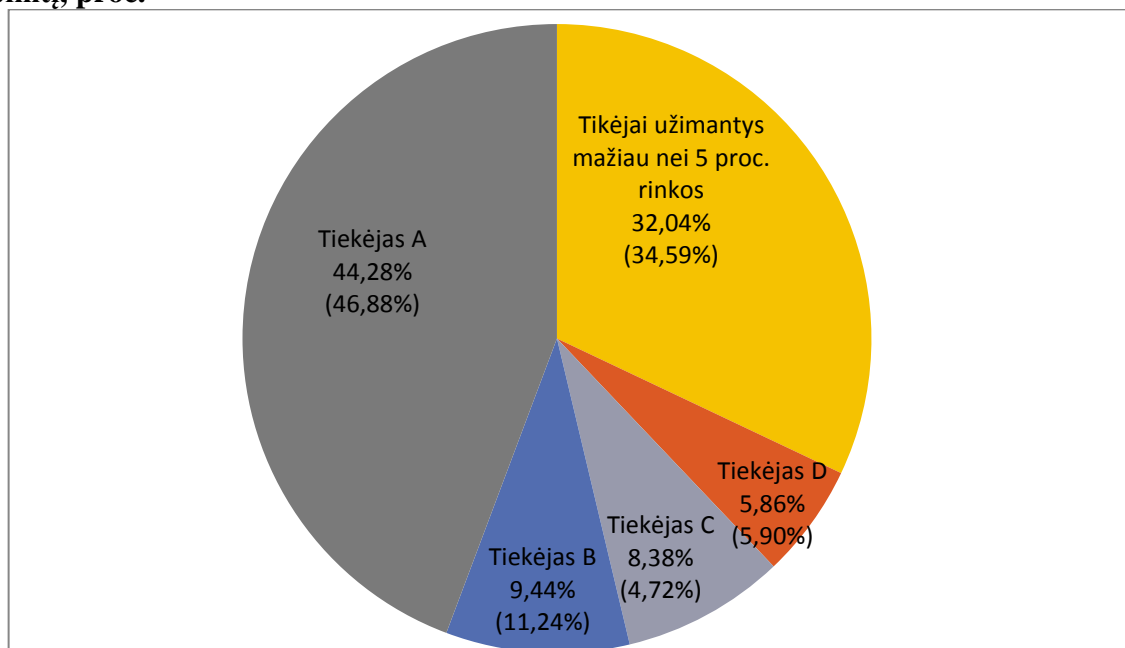
2. Biokuro, naudojamo šilumos ir elektros gamybai, rinkos apžvalga

Rinkoje 2014 m. II ketv. CŠTĮ bei reguliuojami NŠG biokurą pirko iš 91 biokuro tiekėjo, 75,38 proc. rinkos sudarė 6 biokuro tiekėjų produkcija. Daugiausia biokuro pardavęs tiekėjas užėmė 44,28 proc. rinkos, antras daugiausia pardavęs tiekėjas – 9,44 proc. Tiekėjų, 2014 m. II ketv. užimančių daugiau kaip 1 proc. rinkos, skaičius siekė 12.

Vertinant biokuro rinkos koncentraciją pagal biokuro tiekėjų CŠTĮ ir NŠG parduodamo biokuro apimtį, naudotas Herfindalo-Hiršmano indeksas (HHI) (angl. *Herfindahl-Hirschmann-Index*)⁹, kuris rodo rinkos koncentracijos laipsnį: 2014 m. II ketv. $HHI = 2207,52$ (**biokuro tiekimo rinkoje pastebima didelė koncentracija**). Šeši didžiausi biokuro tiekėjai užima $\frac{3}{4}$ rinkos, o likusią rinkos dalį pasidalija net 85 tiekėjai. Kiti rinkos koncentracijos rodikliai buvo tokie: $C_1^{10} = 44,28$ proc., $C_4 = 67,95$ proc., $C_6 = 75,38$ proc. 2014 m. II ketv. biokuro nupirkta 48 797,04 t_{ne} už 34 182,73 tūkst. Lt (vidutinė kaina su transportavimu – 700,51 Lt/t_{ne}).

2014 m. II ketv. didžiausio biokuro tiekėjo pardavimai 3,1 karto viršijo tiekėjų, užimančių mažiau kaip 1 proc. rinkos, bendrus pardavimus.

2 pav. 2014 m. II ketv. ir (2013 m. II ketv.) biokuro tiekėjų rinkos struktūra, pagal parduoto biokuro apimtį, proc.

Šaltinis Komisija.

Kaip matyti 2 pav., 2014 m. II ketv. ir 2013 m. II ketv. biokuro tiekėjų rinkoje vienas tiekėjas užėmė daugiau nei 40 proc. rinkos, atitinkamai 44,28 proc. ir 46,88 proc. t. y. užėmė dominuojančią padėtį.

⁹ HHI lygus rinkos dalyvių kvadratų sumai. Jei HHI reikšmė mažiau nei 1000, rinkos koncentracijos laipsnis yra nedidelis, jeigu HHI reikšmė svyruoja tarp 1000 ir 1800 – rinkos koncentracijos laipsnis yra vidutinis, jei HHI reikšmė didesnė nei 1800 – rinkos koncentracijos laipsnis yra didelis.

¹⁰ Koncentracijos rodikliai C_1 , C_4 , C_6 – rodikliai, rodantys atitinkamai vieno, keturių ar šešių didžiausių rinkos dalyvių procentinę dalį. Jei C_1 daugiau kaip 40 proc., tai rinkoje yra dominuojančią padėtį užimantis rinkos dalyvis. Jei C_4 yra daugiau nei 70 proc. – rinka labai koncentruota.

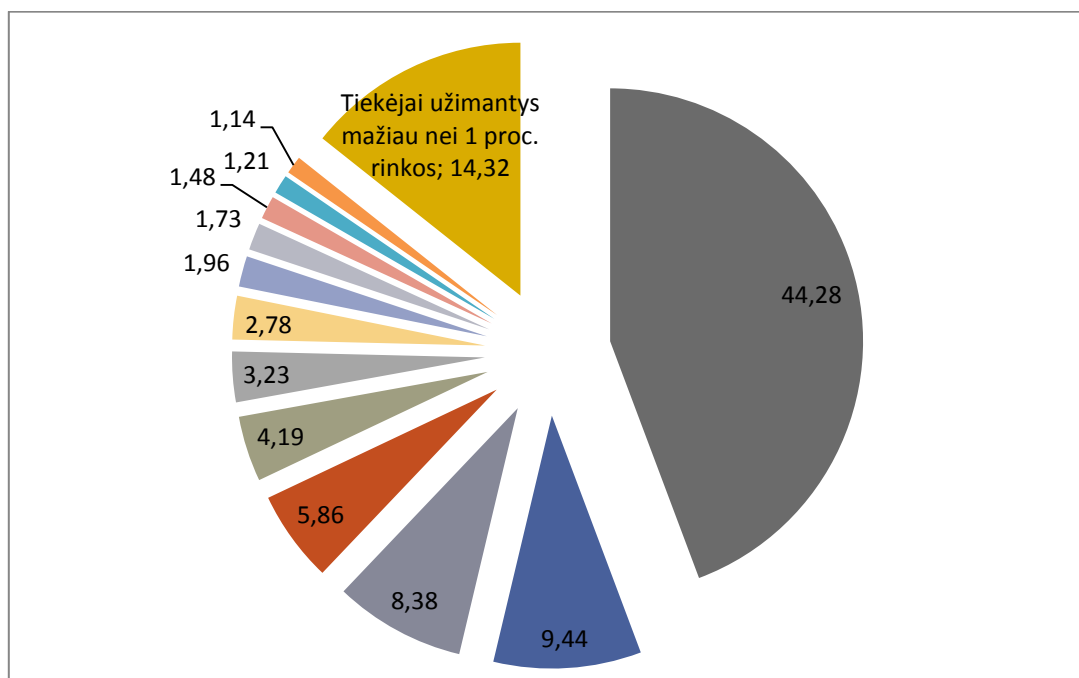
¹¹Vertinant tiekėjus, 2014 m. II ketv. ir 2013 m. II ketv. užėmusius didžiausią rinkos dalį, matyti, kad didelių pokyčių nebuvo.

2 lentelė. 2014 m. II ketv. pirktas biokuro kiekis, sąnaudos ir vidutinė žaliavos kaina

	CŠTĮ rinka			Reguliuojamų NŠG rinka			CŠTĮ kartu su NŠG rinka		
	Balandis	Gegužė	Birželis	Balandis	Gegužė	Birželis	Balandis	Gegužė	Birželis
Pirktas biokuro kiekis, t _{ne} ¹²	19933,37	13927,77	12360,80	1035,74	818,10	721,27	20969,11	14745,87	13082,06
Sąnaudos su transportavimu, tūkst. Lt (pirkusių t _{ne} ir MWh)	14489,13	9691,23	8453,36	635,94	545,21	510,02	14982,92	10236,45	8963,37
Vidutinė žaliavos su transportavimu kaina, Lt (pirkusių t _{ne} ir MWh)	726,88	695,82	683,88	614,00	666,43	707,11	714,52	694,19	685,17

Šaltinis Komisija.

3 pav. 2014 m. II ketv. biokuro tiekėjų rinkos struktūra pagal parduoto biokuro apimtį

Šaltinis Komisija.

2014 m. II ketv. šilumos ir elektros gamybai buvo nupirkta 48 797,04 t_{ne} biokuro už 34 324,89 tūkst. Lt (iš jų 5,3 proc. sudarė reguliuojamų NŠG pirktas biokuras).

2014 m. II ketv. CŠTĮ pirktas biokuras sudarė 94,7 proc. viso pirktas biokuro kiekio, 2013 m. II ketv. – 95,5 proc. NŠG pirktas biokuro kiekis 2014 m. II ketv. sudarė 5,3 proc., 2013 m. II ketv. – 4,5 proc.

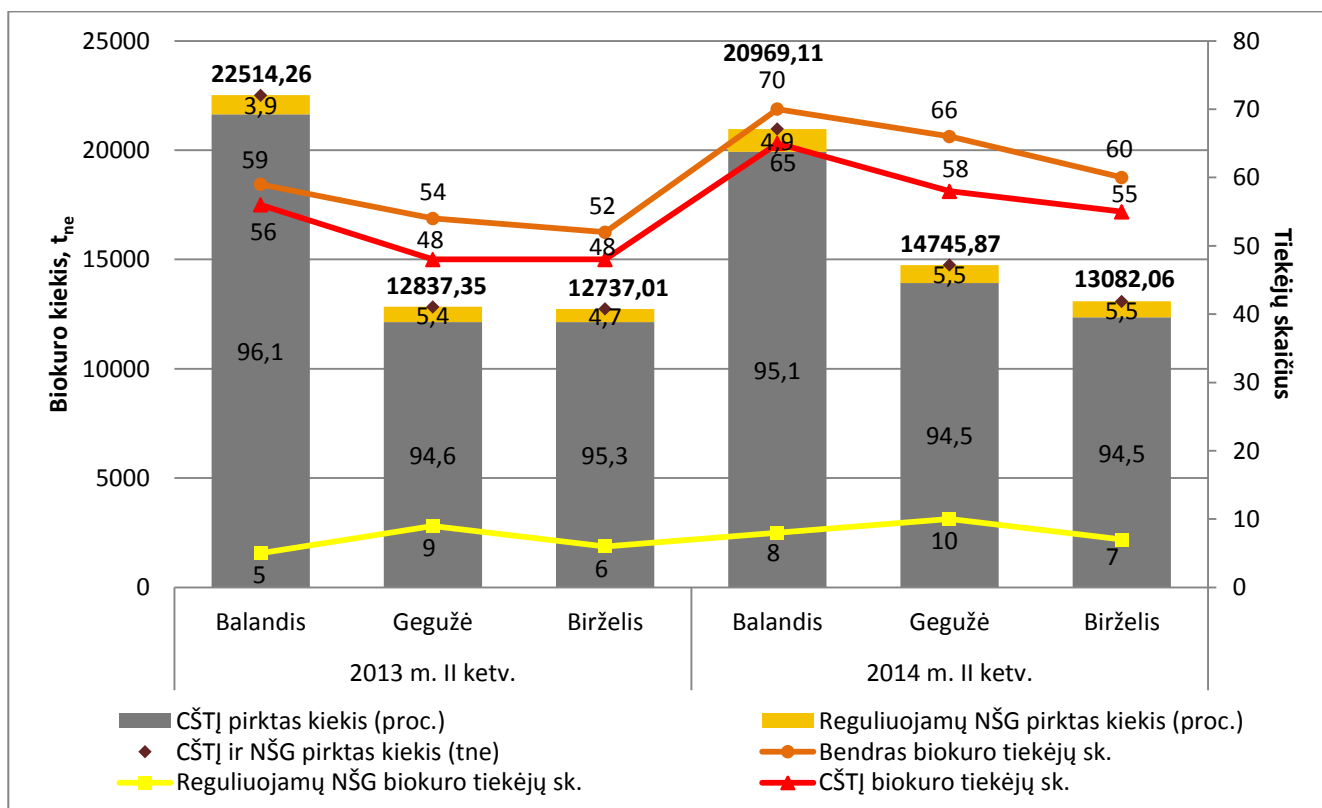
Vertinant kiekiu išraiška, 2014 m. II ketv. CŠTĮ ir NŠG nupirko 48797,04 t_{ne} biokuro, t. y. 1,5 proc. daugiau nei 2013 m. II ketv. CŠTĮ 2014 m. II ketv. nupirko 46 221,93 t_{ne} biokuro, t. y. 0,7 proc.

¹¹ Pagal LR. konkurencijos įstatymą, dominuojanti padėtis – vieno ar daugiau ūkio subjektų padėtis atitinkamoje rinkoje, kai tiesiogiai nesusiduriama su konkurencija arba kuri sudaro galimybę daryti vienpusę lemiamą įtaką atitinkamoje rinkoje veiksmingai ribojant konkurenciją. Jeigu neįrodoma priešingai, laikoma, kad ūkio subjektas (išskyrus mažmeninę prekybą besiverčiantį ūkio subjektą) užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu jo rinkos dalis sudaro ne mažiau kaip 40 procentų.

¹² Pirktas biokuro kiekis skaičiuotas kaip pirkusių t_{ne} ir MWh (verčiant į t_{ne}) suma.

daugiau nei 2013 m. II ketv., atitinkamai NŠG 2014 m. II ketv. nupirko 2575,11 t_{ne} biokuro, t. y. 18,4 proc. daugiau nei 2013 m. II ketv.

4 pav. 2013 m. II ketv. ir 2014 m. II ketv. biokuro tiekėjų, parduodančių biokurą CŠTĮ ir reguliuojamiems NŠG, skaičius ir parduoto biokuro kiekis

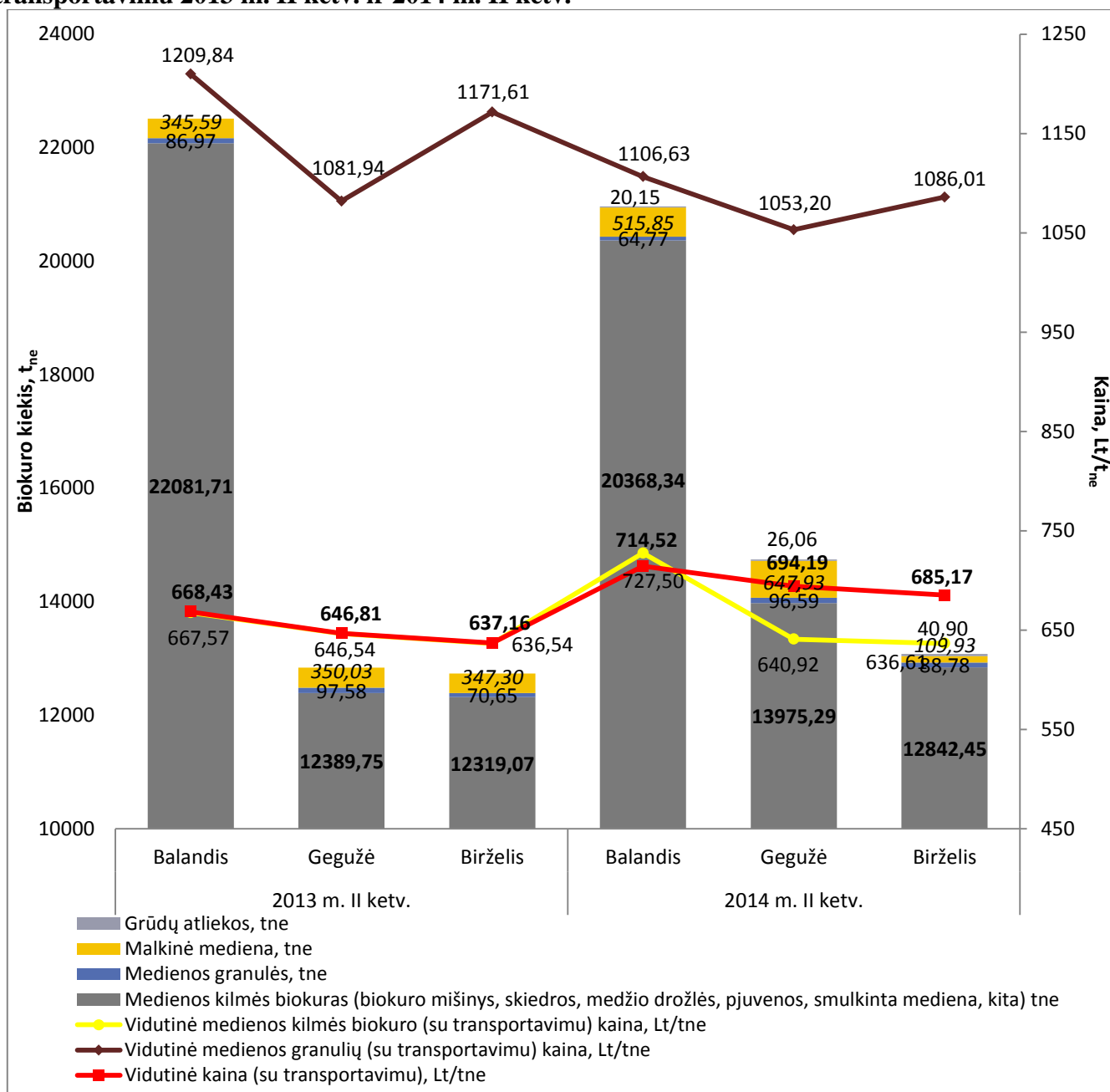

Šaltinis Komisija.

Komisija, siekdama kuo didesnio skaidrumo šilumos kainodaros srityje, pakeitė šilumos kainų nustatymo metodikos (toliau – Metodikos), galiojusios iki 2013 m. gruodžio 31 d., 121,3 punktą, reglamentuojantį šalies vidutinės atitinkamos kuro rūšies rinkos kainos apskaičiavimą. Minėtame Metodikos punkte numatyta, kad nuo 2013 m. liepos mėn. viešai skelbiama viena vidutinė šalies medienos kilmės biokuro (išskyrus medienos granules ir briketus) rinkos kaina. Medienos granulėms ir briketams apskaičiuojamos ir skelbiamos atskiros vidutinės rinkos kainos.

2014 m. II ketv., kaip ir 2013 m. II ketv., daugiausia (96,7 proc.) nupirktas medienos kilmės biokuro, 0,5 proc. medienos granulių, 2,6 proc. malkinės medienos ir 0,2 grūdų atliekų. 2013 m. II ketv. medienos kilmės biokuro nupirktas 97,3 proc., 0,5 proc. medienos granulių ir 2,2 proc. malkinės medienos. Pastebėtina, kad nuo 2014 m. I ketv. buvo perkamos grūdų atliekos, ankstesniais laikotarpiais, Komisijos duomenimis, grūdų atliekų nebuvo perkama. 2014 m. II ketv. buvo nupirktas 87,1 t_{ne} grūdų atliekų 2014 m. I ketv. – 45,91 t_{ne}.

5 pav. Reguliuojamų NŠG ir CŠTĮ piršto biokuro kiekiai ir vidutinė biokuro rinkos kaina su transportavimu 2013 m. II ketv. ir 2014 m. II ketv.

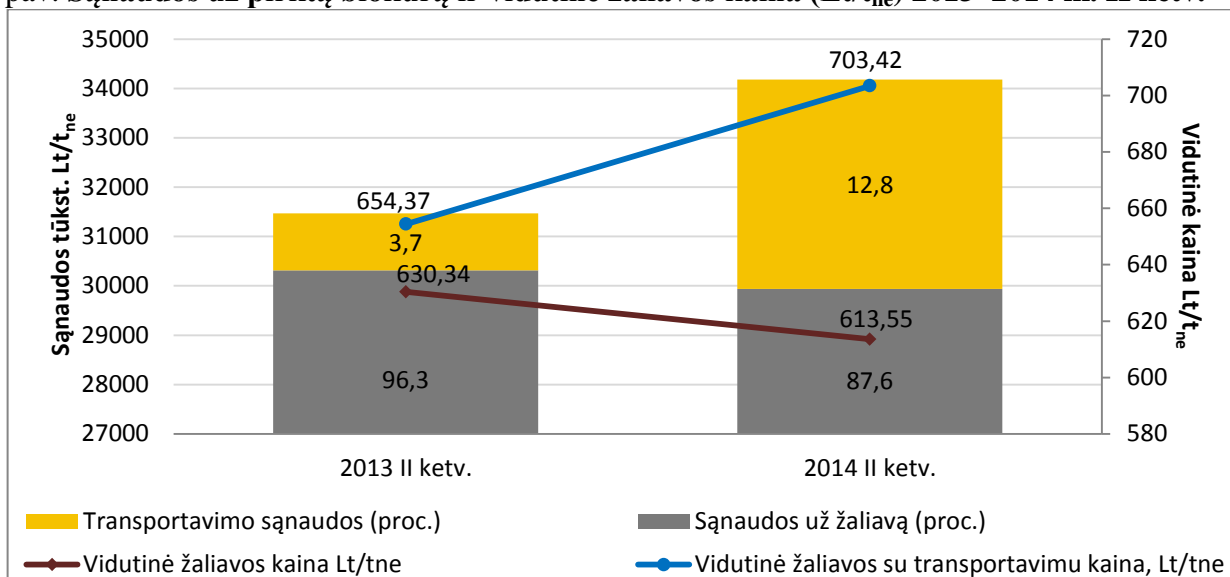

* Vidutinė kaina (su transportavimu), vidutinė medienos kilmės biokuro (su transportavimu), vidutinė medienos granulių (su transportavimu) kainos skaičiuotos kaip atitinkamos biokuro rūšies sąnaudų ir kiekio santykis.

Šaltinis Komisija.

2014 m. II ketv., palyginti su 2013 m. II ketv., vidutinė biokuro kaina (su transportavimu) padidėjo 7,5 proc., žaliavos kaina padidėjo 8,9 proc. Didelę įtaką vidutinės biokuro kainos (su transportavimu) augimui turėjo transportavimo kainos augimas. 2013 m. II ketv. biokuro transportavimo sąnaudos sudarė 3,7 proc. visų sąnaudų (pirktos žaliavos ir transportavimo), tuo tarpu 2014 m. II ketv. transportavimo sąnaudos sudarė net 12,8 proc.

6 pav. Sąnaudos už pirktą biokurą ir vidutinė žaliavos kaina (Lt/t_{ne}) 2013–2014 m. II ketv.

Šaltinis Komisija.

Vertinant biokuro rinkos koncentraciją pagal biokuro tiekėjų reguliuojamiems NŠG parduodamo biokuro apimtį naudotas HHI indeksas. 2014 m. II ketv. HHI reikšmė siekė 1784,76 (biokuro tiekimo rinkoje pastebima vidutinė koncentracija). Keturi biokuro tiekėjai 2014 m. II ketv. užėmė 77,79 proc. rinkos, o likę 10 pasidalijo 22,21 proc. biokuro rinkos.

3 lentelė. CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG perkamo biokuro rinkos koncentracijos rodikliai 2014 m. II ketv.

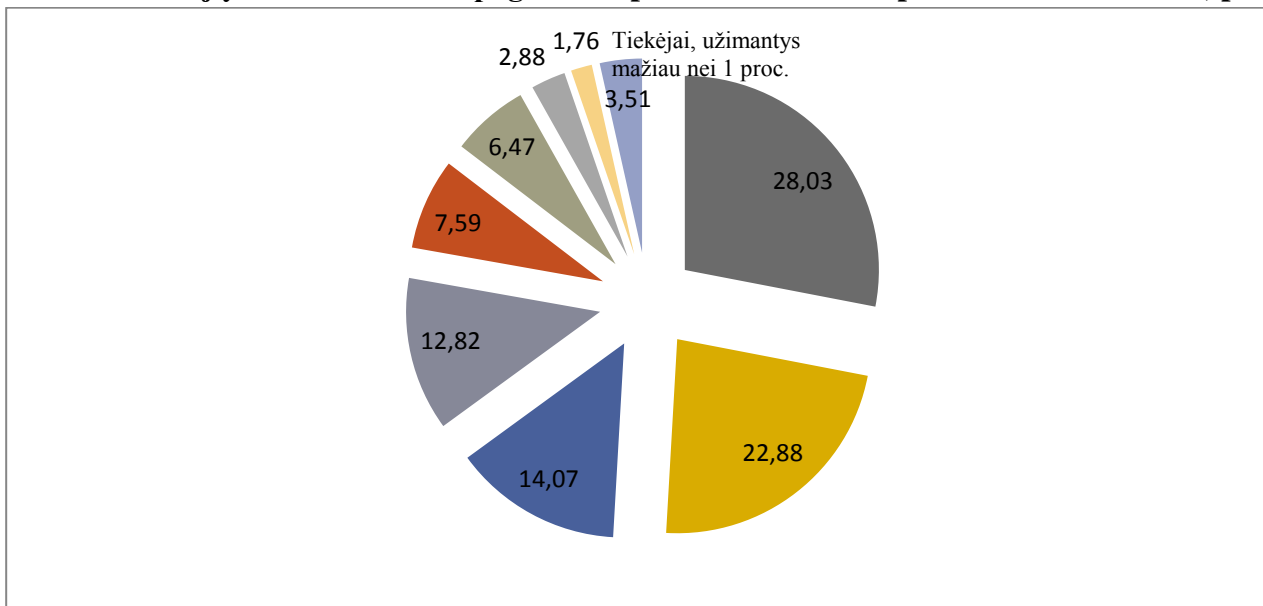
	CŠTĮ rinka			Reguliuojamų NŠG rinka			CŠTĮ kartu su NŠG rinka		
	Balandis	Gegužė	Birželis	Balandis	Gegužė	Birželis	Balandis	Gegužė	Birželis
Pirktas biokuro kiekis, t _{ne}	19933,37	13927,77	12360,80	1035,74	818,10	721,27	20969,11	14745,87	13082,06
Biokuro tiekėjų skaičius	65	58	55	8	10	7	70	66	60
Biokuro tiekėjų, užimančių daugiau nei 75 proc. rinkos, skaičius	5	5	6	4	4	4	6	6	7
Biokuro tiekėjų, užimančių daugiau nei 1 proc. rinkos, skaičius	10	10	11	7	8	6	11	13	15
HHI	2470,72	2565,23	2095,18	2269,15	1844,93	2014,83	2315,47	2355,15	1930,03
C4 (keturių didžiausių biokuro tiekėjų užimama rinkos dalis, %)	71,14	72,73	68,66	90,44	80,11	84,10	68,62	69,36	65,54
C3 (trijų didžiausių biokuro tiekėjų užimama rinkos dalis, %)	65,58	66,45	61,57	73,35	68,10	72,03	63,19	63,43	56,09
C1 (didžiausio biokuro tiekėjo užimama rinkos dalis, %)	46,65	48,06	42,47	34,32	23,64	25,63	45,19	46,06	40,79

Šaltinis Komisija.

2014 m. II ketv. reguliuojamų NŠG biokuro rinkos segmente 3 biokuro tiekėjai kartu užėmė net 64,98 proc. rinkos. Palyginti su ankstesniais laikotarpiais, NŠG biokuro rinkos segmente pastebimi pokyčiai. 2014 m. I ketv. NŠG biokuro rinkos segmente dominavęs ir užėmęs net 41,44 proc. rinkos tiekėjas 2014 m. II ketv. NŠG biokuro netiekė. 2014 m. II ketv. dominavo du biokuro tiekėjai: vienas, užimantis 28,03 proc. rinkos ir pakeitęs I ketv. dominavusį tiekėją, ir kitas, užimantis 22,88 proc. rinkos,

patiekęs 2 kartus daugiau biokuro nei I ketv. Daugiau nei po 1 proc. rinkos, vertinant pagal biokuro tiekėjų reguliuojamų NŠG parduodamo biokuro apimtį, 2014 m. II ketv. užėmė 8 ūkio subjektai.

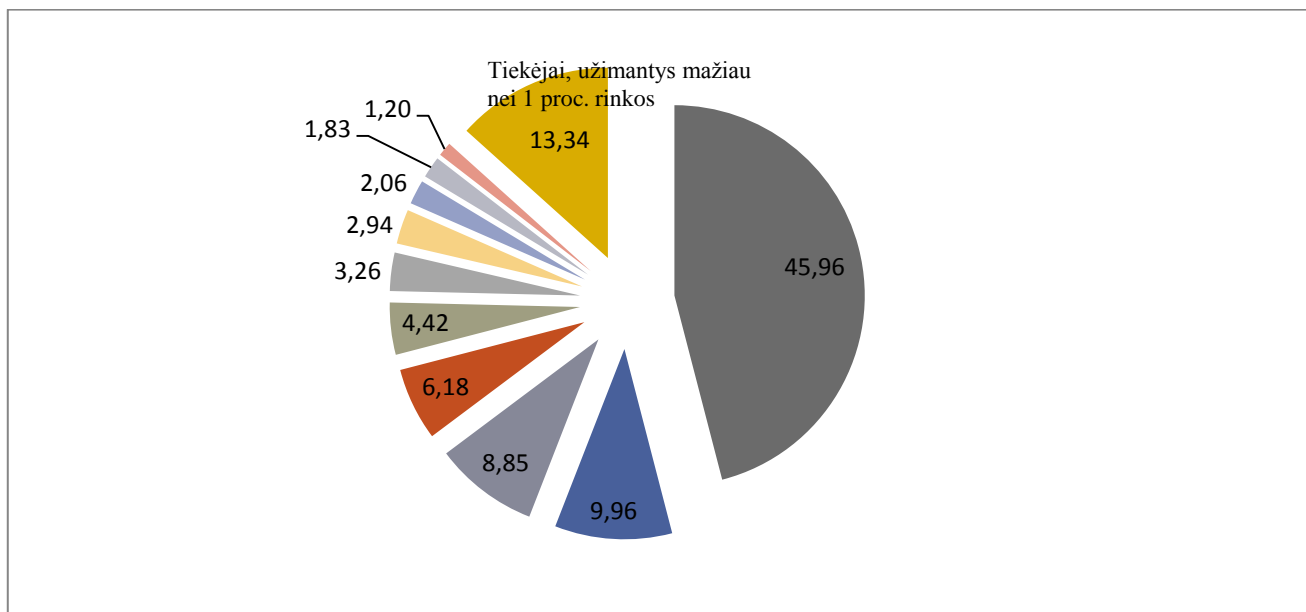
7 pav. **Biokuro tiekėjų rinkos struktūra pagal NŠG parduoto biokuro apimtį 2014 m. II ketv., proc.**

Šaltinis Komisija.

2014 m. II ketv. CŠTĮ biokuro rinkos segmente dominavo vienas biokuro tiekėjas, užimantis 44,28 proc. rinkos. CŠTĮ biokuro rinkos segmente trys biokuro tiekėjai užėmė didesnę nei 5 proc. rinkos dalį, atitinkamai: 9,96 proc., 8,85 proc. ir 6,18 proc. 2014 m. II ketv. HHI indekso reikšmė siekė 2381,71 (pastebima didelė koncentracija).

8 pav. **Biokuro tiekėjų rinkos struktūra pagal CŠTĮ parduoto biokuro apimtį 2014 m. II ketv., proc.**

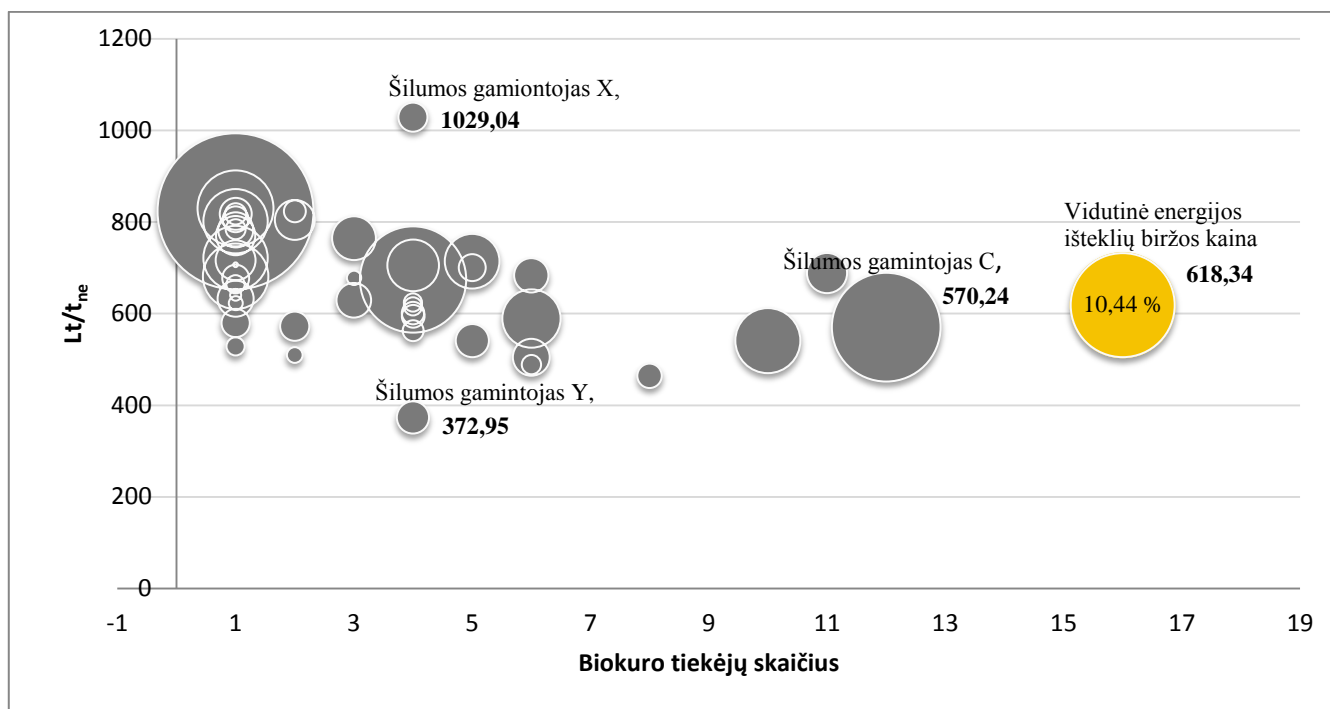

Šaltinis Komisija.

9 pav. matome CŠTĮ, reguliuojamų NŠG ir energijos išteklių biržos vidutinės kainos priklausomybę nuo perkamo biokuro kiekio ir tiekėjų skaičiaus 2014 m. II ketv. Galime daryti išvadą – kuo didesnis

biokuro tiekėjų skaičius, tuo mažesnė vidutinė biokuro kaina. Taip pat pastebima, kad kaina nemažėja perkant didelius biokuro kiekius (kiekį parodo paveikslėlyje vaizduojamų apskritimų dydis).

9 pav. Vidutinės kainos priklausomybė nuo perkamo biokuro kiekio ir esamo tiekėjų skaičiaus 2014 m. II ketv. (CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG rinka)*

* Vienas apskritimas – vienas šilumos gamintojas, jo dydis rodo nupirkto biokuro kiekį t_{ne} , kuo didesnis nupirkto biokuro kiekis, tuo didesnis apskritimas.

* Vidutinė energijos išteklių biržos kaina skaičiuota kaip sąnaudų (žaliava su transportavimu) ir kuro kiekio (t_{ne}) santykis, kai biokuras buvo pristatytas pirkėjui (įvykdytas tiekimas), o ne nuo išteklių biržoje sudarytų sandorių kiekio (t_{ne}), pagal kuriuos dalis ar visas kuras bus pristatytas ateityje.

Šaltinis Komisija.

3. Geografinis pasiskirstymas

Lietuva yra suskirstyta į 10 apskričių. Šiuo metu Lietuvoje biokurą bent iš dalies naudoja daugiau nei 40 miestų šilumos tinklų įmonės. Šalies katilinėms modernizuoti, pritaikant jas biokuro naudojimui ir naujų biokuro katilinių statybai, 2013 m. pabaigoje buvo numatyta paskirstyti daugiau nei 55,66 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų. Katilinių modernizavimo projektai, pagal kuriuos katilinės bus pritaikytos biokurui naudoti, bus įgyvendinami Kauno miesto, Šiaulių miesto, Rokiškio, Joniškio, Šalčininkų, Radviliškio, Zarasų, Raseinių, Utenos, Ukmergės, Trakų savivaldybėse, tuo tarpu Nemėžyje (Vilniaus r.), Ventoje (Akmenės r.) ir Anykščiuose įgyvendinant projektus ketinama pastatyti naujas biokuro katilines. Kituose Lietuvos miestuose katilinių modernizavimas vyksta įsisavinant anksčiau paskirstytas ES struktūrines lėšas.

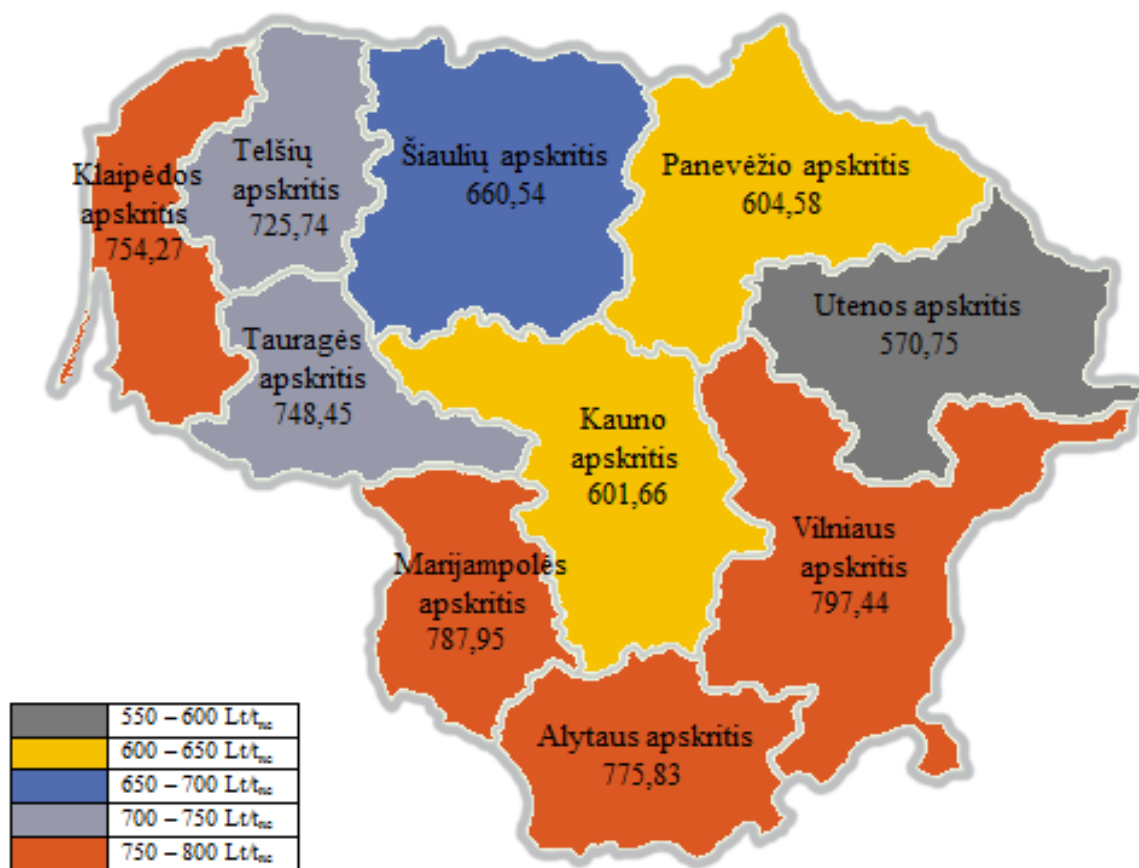
2014 m. II ketv. Lietuvoje egzistavo biokuro kainų regioniškas. Kaip matyti 10 pav., daugiausia už biokurą mokėjo Vilniaus apskrityje esančios CŠTĮ. Svarbu paminėti, kad Vilniaus apskrityje esančios CŠTĮ nepirko granuliu, kurių kaina daug didesnė nei kitų biokuro rūšių. 89,4 proc. viso biokuro Vilniaus apskrityje esančios CŠTĮ pirko iš didžiausio Lietuvoje biokuro tiekėjo, kurio vidutinė biokuro kaina su transportavimu 2014 m. II ketv. buvo 800,63 Lt/t_{ne.}, taip pat net 17,9 proc. visų biokuro sąnaudų (žaliavos ir transportavimo) sudarė transportavimo sąnaudos.

Didelę kainą už biokurą mokėjo ir Marijampolės, Alytaus bei Klaipėdos apskrityse esančios CŠTĮ. Marijampolės apskrityje esančios CŠTĮ didelę dalį biokuro kiekio (91,6 proc.) pirko iš didžiausio biokuro tiekėjo Lietuvoje, Alytaus apskrityje atitinkamai – 60,2 proc. Įtakos kainai taip pat turėjo ir transportavimo sąnaudos, kurios Marijampolės apskrityje sudarė 13,4 proc. nuo bendrų (transportavimo ir žaliavos) sąnaudų, Alytaus apskrityje – 9,4 proc. Tuo tarpu Klaipėdos apskrityje esančios CŠTĮ mokėjo didelę kainą už biokuro žaliavą, o transportavimo sąnaudos sudarė 6,7 proc. bendrų sąnaudų.

Vienos mažiausių kainų formavosi Kauno ir Panevėžio apskrityse. Pažymėtina, kad 2014 m. II ketv. Kauno apskrityje esančios CŠTĮ 34,3 proc. biokuro pirko energijos išteklių biržoje, Panevėžio apskrityje – 22,5 proc.

Mažiausią kainą už biokurą mokėjo Utenos apskrityje esančios CŠTĮ. Minėtos CŠTĮ biokurą pirko iš kelių tiekėjų, t. y. konkurencija tarp biokuro tiekėjų buvo intensyvi. Kadangi buvo nustatyta priklausomybė (žr. 9 pav.) tarp biokuro tiekėjų skaičiaus ir vidutinės biokuro kainos, tai sąlygojo mažesnę vidutinę biokuro kainą minėtose CŠTĮ. Kita priežastis – transportavimo sąnaudos. Minėtų CŠTĮ biokuro transportavimo sąnaudos, palyginti su kitais CŠTĮ, buvo gerokai mažesnės. Prekybos efektyvumo didinimas, skatinant tiekėjų vystymąsi regionuose, kuriuose už biokurą mokama didelė kaina, padidintų biokuro rinkos dalyvių skaičių, o tai didintų ir konkurenciją. Egzistuojant didesnei konkurencijai formuotųsi konkurencinga biokuro kaina.

10 pav. CŠTĮ mokamos biokuro kainos 2014 m II ketv. Lietuvos apskrityse

* Biokuro kainos (Lt/t_{nc}) pagal apskritis nurodytos įstaitant transportavimo sąnaudas.
Šaltinis Komisija.

Išvados

2014 m. II ketv. biokuro rinkoje pastebimos konkurencingai rinkai būdingos vystymosi tendencijos:

- Energijos išteklių biržos galimybės buvo išnaudojamos efektyviai. Antrą 2014 m. ketv. buvo sudaryta sandorių už 5507 t_{ne}, o 2013 m. II ketv. sandorių energijos išteklių biržoje sudaryta nebuvo.

- 2014 m. II ketv. energijos išteklių biržoje pirktas biokuro kiekis sudarė 10,44 proc. viso rinkoje pirktas biokuro kiekio.¹³

- 2014 m. II ketv. vidutinė energijos išteklių biržoje nupirkto biokuro kaina su transportavimu 618,34 Lt/t_{ne}, t. y. 13,76 proc. mažesnė už pagal dvišales sutartis pirktą biokuro kainą. Biokuro biržoje pastebima didesnė sezoniškumo įtaka nei perkant pagal dvišales sutartis. Šaltuoju metų sezonu didėja biokuro paklausa, o tai turi įtakos ir kainos didėjimui biržoje III–IV ketv.

- 2014 m. II ketv., palyginti su 2013 m. II ketv., vidutinė biokuro kaina su transportavimu padidėjo 7,5 proc. Kainos augimui įtakos turėjo 3,8 karto padidėjusi transportavimo kaina.

- Biokuro rinkoje koncentracija išlieka didelė. Keturi didžiausi biokuro tiekėjai užima 67,95 proc. rinkos, didžiausias iš jų – 44,28 proc., t. y. užima dominuojančią padėtį.

- Didžiausio biokuro tiekėjo (bendroje CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG rinkoje) vidutinė kaina su transportavimu (800,63 Lt/t_{ne}) 13,8 proc. didesnė nei bendra 2014 m. II ketv. rinkos vidutinė žaliavos su transportavimu kaina (703,42 Lt/t_{ne}). Padidėjus tiekėjų skaičiui rinkoje, didžiausio tiekėjo užimama rinkos dalis sumažėtų, taip pat sumažėtų ir vidutinė kaina.

- Įgyvendinant energijos išteklių rinkos įstatyme nustatytą įpareigojimą biokurą pirkti energijos išteklių biržoje: 2014 metais – 10 proc., 2015 metais – ne mažiau kaip 30 proc., 2016 ir vėlesniais metais – ne mažiau kaip 50 proc. – sumažės rinkos koncentracija. 2014 m. II ketv. biokuro biržoje buvo nupirkta 13,1proc. daugiau biokuro nei I ketv.

- Reguluojami NŠG biokurą pirko 7,5 proc. mažesne kaina nei CŠTĮ. 2014 m. I ketv. NŠG biokurą pirko už didesnę kainą nei II ketv. Kainos mažėjimui įtakos turėjo ir sumažėjusi koncentracija NŠG rinkoje: ankstesniais laikotarpiais buvo stebima didelė koncentracija, o 2014 m. II ketv. – vidutinė. Tai rodo, kad buvo didesnė konkurencija tarp biokuro tiekėjų, o šitai turėjo įtakos ir kainos mažėjimui.

- Kadangi buvo nustatyta priklausomybė tarp biokuro tiekėjų skaičiaus ir vidutinės biokuro kainos, reguliuojami NŠG ir CŠTĮ turėtų pirkti biokurą iš kuo didesnio biokuro tiekėjų skaičiaus. Tai skatintų konkurenciją ir taip sumažintų įsigyjamo biokuro kainą. Taip pat pastebėta, kad perkamo biokuro kiekis kainos mažėjimui neturi įtakos.

- Rinkos koncentracijai nustatyti naudotas HHI indeksas, kuris rodo didelį koncentracijos laipsnį bendroje (CŠTĮ ir NŠG) ir CŠTĮ rinkose: CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG HHI indekso reikšmė 2207,52, CŠTĮ – 2381,71. Reguluojamų NŠG rinkoje pastebima vidutinė koncentracija, HHI indekso reikšmė – 1784,76.

¹³ Procentinė dalis skaičiuota nuo pirkėjui pristatyto biokuro kiekio (t_{ne}), o ne nuo biržoje sudarytų sandorių kiekio (t_{ne}).

- Didžiausią kainą už biokurą (išskyrus medienos granules) mokėjo CŠTĮ, jos didžiąją dalį biokuro pirkto iš didžiausio Lietuvoje biokuro tiekėjo.

- Biokuro tiekėjų vystymosi skatinimas padidintų rinkos dalyvių skaičių. Didesnė konkurencija leistų formuotis konkurencingai biokuro rinkos kainai bei sumažintų aukštą koncentracijos laipsnį.